

На основу члана 93а став 1. тачка 4) подтачка (4) Закона о енергетици („Службени гласник РС”, бр. 145/14, 95/18 – др. закон и 40/21), а у вези са Уговором о оснивању Енергетске заједнице између Европске заједнице и Републике Албаније, Републике Бугарске, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Црне Горе, Румуније, Републике Србије и Привремене Мисије Уједињених нација на Косову у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација („Службени гласник РС”, број 62/06) и члана 17. став 1. и члана 42. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС, 44/14 и 30/18 – др. закон),

Влада доноси

## **УРЕДБУ**

### **о мрежним правилима за балансирање транспортног система за природни гас**

"Службени гласник РС", број 112 од 12. октобра 2022.

#### **I. УВОДНЕ ОДРЕДБЕ**

##### **Предмет**

##### **Члан 1.**

Овом уредбом уређују се мрежна правила која се односе на приступ мрежи за транспорт природног гаса на националном, регионалном и европском тржишту природног гаса, у вези са балансним правилима, укључујући правила о процедурама за номиновање, накнадама за дебаланс, процесима измирења у вези са дневним накнадама за дебаланс и оперативном балансирању између оператора система за транспорт гаса.

##### **Подручје примене**

##### **Члан 2.**

Ова уредба се примењује на зону балансирања која обухвата територију Републике Србије.

Уредба се не примењује на поравнање које је потребно између расподељених количина и стварне потрошње природног гаса када се она утврди накнадним читавањем мерног уређаја крајњег купца.

Уредба се не примењује у хитним ситуацијама када оператор транспортног система примењује специфичне мере утврђене важећим прописима, укључујући и прописе који се односе на сигурност снабдевања.

Права и обавезе корисника система које произилазе из ове уредбе примењују се само на оне кориснике система који имају важеће уговоре о транспорту односно други уговор, на основу којег имају право да подносе обавештења о трговини у складу са чланом 5. ове уредбе.

Све одлуке, услови и сагласности Агенције за енергетику Републике Србије (у даљем тексту: Агенција) из ове уредбе, осим из члана 46. став 4. ове уредбе сматрају се донетим када Агенција донесе одлуку о давању сагласности на правила о раду транспортног система која доноси оператор транспортног система у складу са законом којим се уређује област енергетике (у даљем тексту: Закон).

### **Значење појединих израза**

#### **Члан 3.**

Поједини изрази који се употребљавају у овој уредби имају следећа значења:

1) „балансирана услуга” је услуга продаје природног гаса оператору транспортног система, односно куповине природног гаса од стране оператора транспортног система на основу уговора, која не представља краткорочни стандардни производ, у случају када оператор транспортног система мора да купи односно прода природни гас у циљу балансирања транспортног система;

2) „без дневног мерења” означава да се количина природног гаса мери и подаци о протоку прикупљају у периоду дужем од гасног дана;

3) „варијанта 1” је модел пружања информација у којем су информације о преузетим количинама природног гаса без дневног мерења и са дневним мерењем засноване на додељивању измерених протока током гасног дана;

4) „варијанта 2” је модел пружања информација у којем су информације о преузетим количинама природног гаса без дневног мерења једнаке планираном преузимању количина за дан унапред;

5) „дневно мерење” означава да се количина природног гаса мери и подаци о протоку прикупљају једном током гасног дана;

6) „зона балансирања” је улазно-излазни систем на који се примењује посебни режим балансирања који може да укључи дистрибутивне системе или неки њихов део;

7) „иницијатор трговине” је учесник у трговини који даје понуду за куповину односно за продају краткорочног стандардног производа на платформи за трговину;

8) „количина из обавештења” је количина природног гаса која је која је предмет трговине између оператора транспортног система и једног или више корисника система или више портфеља балансирања, у зависности од случаја;

9) „мерено у току дана” означава да се количина природног гаса мери и подаци о протоку прикупљају најмање два пута током гасног дана;

10) „накнада за дневни дебаланс” је износ који корисник система плаћа или прима у зависности од количине дневног дебаланса;

11) „накнада за неутралност балансирања” је накнада која одговара разлици између износа које је примио односно који треба да прими и износа које је платио

односно који треба да плати оператор транспортног система за предузете активности балансирања, коју плаћа одговарајућим корисницима система или коју надокнађује од одговарајућих корисника система;

12) „накнада за унутардневну обавезу” је накнада коју је оператор транспортног система наплаћује кориснику система односно коју он плаћа кориснику система по основу унутардневне обавезе;

13) „номинација” је најава, односно обавештење корисника система упућено оператору транспортног система о количини природног гаса коју корисник система намерава да преда на транспорт, односно да преузме са транспортног система;

14) „унутардневна обавеза” је скуп правила којима оператор транспортног система утврђује обавезе корисника система које се односе на предају и преузимања током гасног дана;

15) „основни случај” је модел пружања информација према којем се информације о преузимању природног гаса без дневних мерења састоје од планирања за дан унапред и планирања током дана;

16) „платформа за балансирање” је платформа за трговину на којој је оператор транспортног система учесник у трговини који учествује у свим трговањима;

17) „платформа за трговину” је електронска платформа коју обезбеђује и којом управља оператор платформе за трговину, а посредством које учесници у трговини могу да дају односно прихвате понуде, укључујући и право да измене односно одустану од понуде за куповину и понуде за продају природног гаса који је потребан да би се могло одговорити на краткорочне промене у понуди и потражњи природног гаса, у складу са важећим условима платформе за трговину на којој оператор транспортног система тргује ради предузимања активности балансирања;

18) „портфолио балансирања” је збир предатих и преузетих количина гаса од корисника система;

19) „потврђена количина” је количина природног гаса из номинације, односно реноминације коју оператор транспортног система потврди да ће транспортовати за корисника система у гасном дану Д;

20) „активност балансирања” је активност предузета од стране оператора транспортног система којом се мења проток природног гаса у транспортни систем односно из транспортног система, искључујући активности које су у вези са природним гасом који није испоручен из транспортног система и природним гасом који оператор транспортног система користи за рад система;

21) „расподељена количина” је количина природног гаса коју оператор транспортног система, за потребе утврђивања количине дневног дебаланса, приписује кориснику система као предати односно преузети природни гас, изражено у kWh;

22) „реноминација” је промена најаве, односно обавештење о количинама природног гаса којом се замењује претходно поднета номинација.

23) „учесник који прихвата трговину” је учесник у трговини који прихвати понуду иницијатора трговине;

24) „учесник у трговини” је корисник система односно оператор транспортног система који је закључио уговор са оператором платформе за трговину и који испуњава услове за уговарање трансакција на платформи за трговину;

25) „циклус реноминације” је поступак који спроводи оператор транспортног система да би обавестио корисника система о потврђеним количинама након пријема реноминације.

Остали изрази употребљени у овој уредби имају значења дефинисана у Закону и прописом којим се уређују мрежна правила која се односе на прорачун и расподелу капацитета за транспорт природног гаса.

## II. СИСТЕМ БАЛАНСИРАЊА

### Општа начела

#### Члан 4.

Корисник система је дужан да уравнотежи свој портфолио балансирања како би оператор транспортног система предузимање активности балансирања из ове уредбе смањено на минимум.

Правила балансирања утврђена у складу са овом уредбом треба да одражавају потребе система узимајући у обзир ресурсе који су доступни операторима транспортног система и да обезбеде подстицаје корисницима система да ефикасно уравнотеже своје портфолије балансирања.

Корисник система може да закључи уговор са оператором транспортног система који му омогућава да подноси обавештења о трговини без обзира да ли је уговорио услугу транспорта.

Ова уредба се примењује на све операторе транспортних система који обављају делатност транспорта природног гаса унутар исте зоне балансирања.

У случају када је одговорност оператора транспортног система за балансирање њихових транспортних система пренета на субјект који је, у складу са Законом, одређен за уређивање и администрирање тржишта природног гаса, ова уредба се на њега примењује у мери која је утврђена Законом и актима донетим на основу Закона.

## Обавештење о трговини и расподељеним количинама

### Члан 5.

Промет природног гаса између два портфолија балансирања унутар исте зоне балансирања врши се подношењем оператору транспортног система обавештења о трговини (куповини, односно продаји) природног гаса за гасни дан.

Временски оквири за подношење, одустанак и измену обавештења о трговини утврђује оператор транспортног система у правилима о раду транспортног система (у даљем тексту: правила о раду) и уговорима које закључује са корисником система у складу са Законом и правилима о раду, узимајући при том у обзир време које је потребно за обраду обавештења о трговини. Оператор транспортног система ће омогућити корисницима система да поднесу обавештења о трговини што ближе времену почетка реализације трговања.

Оператор транспортног система утврђује временски оквир из става 2. овог члана тако да омогући да обавештења о трговини постану обавезујућа одмах након подношења и обраде, осим ако у обавештењу о трговини није друкчије одређено.

Оператор транспортног система је дужан да обезбеди да време потребно за обраду обавештења о трговини буде што краће.

Време за обраду траје најдуже 30 минута, осим у случају када време почетка реализације трговања из обавештења о трговини дозвољава продужење времена обраде, за најдуже два сата.

Обавештење о трговини садржи нарочито следеће информације:

- 1) гасни дан за који се тргује природним гасом;
- 2) идентификационе податке портфолија балансирања који учествују у трговини;
- 3) да ли се обавештење о трговини односи на продају или куповину природног гаса;
- 4) количину из обавештења изражену у kWh/дан за дневну количину из обавештења односно у kWh/h за количину из обавештења на час, у зависности коју од њих је оператор транспортног система предвидео у правилима о раду.

Ако оператор транспортног система прими обавештења о трговини (обавештење о куповини природног гаса и обавештење о продаји природног гаса) која се подударају, и ако су количине из ових обавештења једнаке, оператор транспортног система расподељује количину из обавештења портфолијима балансирања на које се односе:

- 1) као преузимање, у портфолију балансирања корисника система који подноси обавештење о трговини ради продаје природног гаса; и
- 2) као предају, у портфељу балансирања корисника система који подноси обавештење о трговини ради куповине природног гаса.

Ако количине из обавештења из става 7. овог члана нису једнаке, оператор транспортног система додељује мању количину од наведене у обавештењу о трговини или одбија оба обавештења о трговини.

Правило које се примењује у случају из става 8. овог члана оператор транспортног система утврђује у правилима о раду и уговорима које закључује са корисником система у складу са Законом и правилима о раду.

Корисник система може да овласти треће лице да у његово име и за његов рачун подноси обавештења из става 7. овог члана, ако се са тим претходно сагласи оператор транспортног система.

Корисник система може да поднесе обавештење о трговини за гасни дан без обзира да ли је поднео номинацију за тај гасни дан.

Ст. 1. до 11. овог члана сходно се примењују и на операторе транспортних система који учествују у трговини у складу са чланом 6. став 3. тачка 1) ове уредбе.

### III. ОПЕРАТИВНО БАЛАНСИРАЊЕ

#### Опште одредбе

##### Члан 6.

Оператор транспортног система предузима активности балансирања у циљу:

- 1) одржавања транспортног система у оквиру његових оперативних граница;
- 2) постизања позиције лајнпака у транспортном систему на крају дана која је различита од оне коју је планирао на основу очекиваних предаја и преузимања природног гаса за тај гасни дан, у складу са економичним и ефикасним радом транспортног система.

Оператор транспортног система приликом предузимања активности балансирања узима у обзир најмање следеће у вези са зоном балансирања:

- 1) сопствену процену о потражњи за природним гасом током гасног дана и унутар гасног дана за који разматра активности балансирања;
- 2) информације о номинацијама и расподељеним количинама, као и о измереном протоку природног гаса;
- 3) притиске природног гаса у целом транспортном систему.

Оператор транспортног система предузима активности балансирања:

- 1) куповином и продајом краткорочних стандардних производа на платформи за трговину; односно
- 2) коришћењем баланских услуга.

Оператор транспортног система предузима активности балансирања:

- 1) на недискриминаторној основи;
- 2) узимајући у обзир све обавезе оператора транспортног система за економично и ефикасно управљање транспортним системом.

### **Краткорочни стандардни производи**

#### **Члан 7.**

Краткорочним стандардним производима се тргује свакодневно, у складу са правилима платформе за трговину која су утврдили оператор платформе за трговину и оператор транспортног система, у циљу испоруке природног гаса унутар дана или за дан унапред.

Када се тргује природним гасом у виртуелној тачки примењују се следећа правила:

- 1) један учесник у трговини подноси обавештење о куповини, а други обавештење о продаји;

- 2) оба обавештења о трговини треба да садрже количину природног гаса која се преноси са учесника у трговини који подноси обавештење о продаји природног гаса на учесника у трговини који подноси обавештење о куповини природног гаса;

- 3) када обавештење о трговини садржи количину за час, она се примењује равномерно на све преостале часове тог гасног дана од одређеног времена почетка а једнака је нули за све часове пре времена почетка.

Када се тргује локацијским производом примењују се следећа правила:

- 1) оператор транспортног система одређује релевантне улазне и излазне тачке или њихове скупове које се могу користити у трговини овим краткорочним стандардним производом;

- 2) сви услови из става 2. овог члана морају бити испуњени;

- 3) иницијатор трговине мења количину природног гаса коју предаје у транспортни систем односно коју преузима из њега на одређеној улазној односно излазној тачки, за количину која је једнака количини из обавештења и пружа оператору транспортног система доказ да је количину изменио сагласно том обавештењу.

Када се тргује временским производом примењују се следећа правила:

- 1) услови из става 2. тач. 1) и 2) овог члана морају бити испуњени;

- 2) количина из обавештења за час примењује се на часове гасног дана од одређеног времена почетка до одређеног времена завршетка а једнака је нули за све часове пре времена почетка и за све часове након времена завршетка.

Када се тргује временским локацијским производом морају бити испуњени услови наведени у ставу 3. тач. 1) и 3) и ставу 4. овог члана.

Оператор транспортног система који је у складу са Законом одговоран за уређивање и администрирање тржишта природног гаса, уз претходну консултацију са оператором транспортног система из суседне зоне балансирања, договара краткорочне стандардне производе.

Оператор транспортног система из става 1. овог члана обавештава без одлагања оператора платформе за трговину о договореним краткорочним стандардним производима.

## **Балансне услуге**

### **Члан 8.**

Оператор транспортног система може да уговори балансне услуге које му се пружају у случају када краткорочни стандардни производи не могу односно није вероватно да могу на адекватан начин да обезбеде да се транспортни систем одржи у његовим оперативним границама као и у случају недовољне ликвидности трговања краткорочним стандардним производима.

Оператор транспортног система приликом уговарања баланских услуга узима у обзир најмање следеће:

1) утицај балансне услуге на одржавање транспортног система у оквиру његових оперативних граница;

2) однос времена потребног за почетак пружања баланских услуга у поређењу са временом почетка било ког доступног краткорочног стандардног производа;

3) процењени трошак набавке и коришћења баланских услуга у поређењу са процењеним трошком коришћења било ког доступног краткорочног стандардног производа;

4) подручје на којем природни гас треба да буде испоручен;

5) захтеве оператора транспортног система у погледу квалитета природног гаса;

6) у којој мери набавка и коришћење баланских услуга може утицати на ликвидност краткорочног veleпродајног тржишта природног гаса.

Балансне услуге се набављају на тржишни начин, у поступку јавног прикупљања понуда који се спроводи на принципима транспарентности и недискриминације у складу са важећим прописима, при чему:

1) оператор транспортног система објављује, у циљу уговарања баланских услуга, јавни позив за прикупљање понуда који не садржи рестриктивне услове за учешће и у којем се наводе сврха, обим и упутства за понуђаче, како би им се омогућило учествовање у поступку набавке;

2) оператор транспортног система објављује резултате јавног позива на начин да заштити поверљивост комерцијално осетљивих информација, при чему сваког понуђача засебно обавештава о његовом резултату.



Изузетно од става 3. овог члана оператор транспортног система може да поднесе образложени захтев надлежном органу, у складу са прописом којима се уређују јавне набавке, за примену другог поступка који се спроводи на принципима транспарентности и недискриминације.

Трајање баланских услуга не може бити дуже од једне године, а датум почетка мора да буде најкасније 12 месеци од дана када су уговорне стране преузеле обавезе у вези са том услугом, осим ако се Агенција сагласи да балансне услуге трају дуже.

Оператор транспортног система сваке године разматра коришћење уговорених баланских услуга како би оценио да ли доступни краткорочни стандардни производи могу боље да задовоље његове оперативне потребе и да ли се може умањити коришћење баланских услуга у следећој години.

Оператор транспортног система сваке године објављује, у складу са правилима о раду, информације о уговореним баланским услугама и њихове трошкове.

## **Редослед приоритета**

### **Члан 9.**

Оператор транспортног система, узимајући у обзир начела из члана 6. став 4. ове уредбе, при доношењу одлуке о одговарајућим активностима балансирања:

1) даје предност трговини природним гасом у виртуелној тачки у односу на све друге доступне краткорочне стандардне производе, када и у мери у којој је то прикладно;

2) користи друге краткорочне стандардне производе када су испуњени услови:

(1) локацијске производе када су, да би оператор транспортног система одржао транспортни систем унутар његових оперативних граница, потребне промене протока природног гаса на одређеним улазним односно излазним тачкама и/или када је потребно да промене протока природног гаса започну у одређеном тренутку током гасног дана;

(2) временске производе када су, да би оператор транспортног система одржао транспортни систем унутар његових оперативних граница, потребне промене протока природног гаса у одређеном временском раздобљу током гасног дана. Оператор транспортног система користи временске производе само када је то економичније и ефикасније од куповине и продаје комбинације производа као што су трговање природним гасом у виртуелној тачки или локацијски производи;

(3) временске локацијске производе када су, да би оператор транспортног система одржао транспортни систем унутар његових оперативних граница, потребне промене протока природног гаса на одређеним улазним и/или излазним тачкама и у одређеном временском раздобљу током гасног дана. Оператор транспортног система користи временске локацијске производе само када је то економичније и ефикасније од куповине и продаје комбинације локацијских производа;

3) користи балансне услуге само када, према процени тог оператора транспортног система, краткорочни стандардни производи не могу или није вероватно да могу да обезбеде да се транспортни систем одржи у оквиру његових оперативних граница.

Оператор транспортног система примењује редослед приоритета из става 1. овог члана узимајући у обзир економску исплативост.

При трговини краткорочним стандардним производима оператор транспортног система, када и у мери у којој је то могуће, даје предност коришћењу краткорочног стандардног производа унутар дана у односу на краткорочне стандардне производе за дан унапред.

Оператор транспортног система може од Агенције да затражи сагласност да тргује у суседној зони балансирања и да транспортује природни гас у њу или из ње уместо да тргује природним гасом у виртуелној тачки или локацијским производима у својој зони/ зонама балансирања.

При одлучивању о давању сагласности из става 4. овог члана Агенција разматра и друга решења у циљу бољег функционисања домаћег тржишта.

Оператор транспортног система и Агенција једном годишње разматрају услове који ће се примењивати на трговину из става 4. овог члана.

Оператор транспортног система је дужан да активност балансирања из става 4. овог члана врши на начин којим се корисницима система не ограничава приступ капацитетима нити коришћење капацитета на тој тачки интерконекције.

Оператор транспортног система једном годишње, у складу са правилима о раду, објављује информације о трошковима, учесталости и обиму активности балансирања за сваки од услова из става 1. овог члана које је предузео у претходној години и активности балансирања у складу са ставом 4. овог члана.

## **Платформа за трговину**

### **Члан 10.**

Оператор транспортног система набавља краткорочне стандардне производе на платформи за трговину која испуњава све следеће критеријуме:

1) током гасног дана пружа довољну подршку и корисницима система да тргују релевантним краткорочним стандардним производима и операторима транспортног система да предузимају одговарајуће активности балансирања трговањем релевантним краткорочним стандардним производима;

2) омогућава транспарентан и недискриминаторан приступ;

3) пружа услуге на једнакој основи;

4) обезбеђује анонимно трговање најмање до закључења трансакције;

5) пружа детаљан преглед тренутних понуда за куповину и за продају свим учесницима у трговини;

б) омогућава оператору транспортног система да буде уредно обавештен о свакој трговини.

Оператор транспортног система настоји да обезбеди да најмање једна платформа за трговину испуњава критеријуме из става 1. овог члана.

Када оператор транспортног система није у могућности да обезбеди да најмање једна платформа за трговину задовољава критеријуме из става 1. овог члана, предузима потребне мере за успостављање платформе за балансирање или заједничке платформе за балансирање из члана 4б. ове уредбе.

Након уговарања сваке трговине, оператор платформе за трговину учесницима у трговини доставља податке о уговореном трговању.

Учесник у трговини је дужан да подноси обавештења о трговини оператору транспортног система из члана 5. ове уредбе, осим ако је то обавеза оператора платформе за трговину или трећег лица у складу са важећим правилима платформе за трговину.

Оператор платформе за трговину:

1) након сваке трговине, без одлагања, објављује кретање маргиналне куповне цене и маргиналне продајне цене; или

2) пружа оператору транспортног система информације из тачке 1) овог става у случају да оператор транспортног система одлучи да објави кретање маргиналне куповне цене и маргиналне продајне цене.

Оператор транспортног система објављује информације из става б. тачка 2) овог члана без одлагања.

Када у истој зони балансирања постоји више оператора платформе за трговину, примењује се став б. тачка 2) овог члана.

Оператор платформе за трговину омогућава трговање на платформи само оним корисницима система који имају право подношења обавештења о трговини.

Оператор транспортног система дужан је да, без одлагања, обавести оператора платформе за трговину када корисник система изгуби право на подношење обавештења о трговини.

Оператор платформе за трговину, након пријема обавештења из става 9. овог члана онемогућава кориснику система трговање на платформи за трговину, у ком случају може да предузима и друге радње на које је овлашћен у складу са правилима платформе за трговину гасом.

## **Подстицаји**

### **Члан 11.**

Како би подстакла ликвидност краткорочног велепродајног тржишта природног гаса, Агенција може подстицати оператора транспортног система да ефикасније предузима активности балансирања или да максимизира предузимање активности балансирања путем трговања краткорочним стандардним производима.

Оператор транспортног система може да поднесе Агенцији на сагласност правила о раду која садрже предлог подстицајног механизма који је усклађен са основним принципима утврђеним овом уредбом.

Пре подношења предлога из става 2. овог члана, оператор транспортног система обавља консултације са заинтересованим странама на своју иницијативу или на захтев Агенције.

У случају да оператор транспортног система није обавио консултације пре подношења предлога, Агенција ће наложити оператору транспортног система да обави консултације из става 3. овог члана.

Подстицајни механизам треба:

1) да буде заснован на остварењу параметара оператора транспортног система путем ограничених плаћања оператору транспортног система у случају превазилажења циљаних параметара односно плаћања од стране оператора транспортног система у случају неиспуњења циљаних параметара, при чему се остварење мери у односу на унапред одређене циљане параметре који могу обухватати, између осталог, и циљане трошкове;

2) да узме у обзир методе/поступке који су оператору транспортног система доступни за контролисање остварених параметара;

3) да осигура да његова примена тачно одражава расподелу одговорности између укључених страна;

4) да буде прилагођен степену развоја релевантног тржишта природног гаса на којем ће се примењивати;

5) да буде предмет редовног праћења од стране Агенције у сарадњи са оператором транспортног система, ради оцене да ли и у којој мери су потребне измене.

#### IV. НОМИНАЦИЈЕ

##### Опште одредбе

##### Члан 12.

Количина природног гаса која се наводи у номинацији и реноминацији се изражава у kWh/дан за дневне номинације и реноминације односно у kWh/h за номинације и реноминације на час.

Оператор транспортног система може од корисника система да захтева да доставе додатне информације о номинацијама и реноминацијама осим оних које су као услови

прописане овом уредбом, укључујући, између осталог, тачне, ажуриране и довољно детаљно планиране очекиване предаје и преузимања природног гаса у складу са специфичним потребама оператора транспортног система.

Чл. 13. до 16. ове уредбе који се односе на номинације и реноминације неспојених капацитетних производа сходно се примењују на номинације и реноминације за спојене капацитетне производне.

Оператор транспортног система, у сарадњи са суседним оператором транспортног система, примењује правила о номинацијама и реноминацијама за спојене капацитетне производе на тачкама интерконекције.

Члан 15. став 4. и члан 17. став 1. ове уредбе не утичу на правило о минималним роковима за најаву прекида у складу са одредбама прописа којим се уређују мрежна правила која се односе на прорачун и расподелу капацитета за транспорт природног гаса која уређују минималне рокове за најаву прекида.

### **Информације о номинацијама и реноминацијама на тачкама интерконекције**

#### **Члан 13.**

Номинације и реноминације које корисници система подносе оператору транспортног система у вези са тачкама интерконекције садрже нарочито следеће информације:

- 1) идентификацију тачке интерконекције;
- 2) смер транспорта природног гаса;
- 3) идентификационе податке корисника система или, ако је примењиво, идентификација његовог портфолија балансирања;
- 4) идентификационе податке друге уговорне стране корисника система или, ако је примењиво, за портфолио балансирања друге уговорне стране;
- 5) време почетка и краја транспорта природног гаса за који се подноси номинација или реноминација;
- 6) гасни дан Д;
- 7) количина природног гаса која се најављује за транспорт.

### **Процедура номинације на тачкама интерконекције**

#### Члан 14.

Корисник система има право да оператору транспортног система поднесе номинацију за гасни дан Д најкасније до истека рока за подношење номинације на гасни дан Д-1.

Рок за подношење номинације је 13:00 UTC код зимског рачунања времена, односно 12:00 UTC код летњег рачунања времена на гасни дан Д-1.

Оператор транспортног система за потребе упаривања узима у обзир последњу номинацију коју је добио од корисника система пре истека рока за подношење номинације.

Оператор транспортног система шаље обавештење о потврђеним количинама одговарајућим корисницима система најкасније до истека рока за потврду на гасни дан Д-1.

Рок за потврду је 15:00 UTC код зимског рачунања времена, односно 14:00 UTC код летњег рачунања времена на гасни дан Д-1.

Оператор транспортног система може, у договору са суседним оператором, да понуди циклус предноминације у којем:

- 1) корисници система немају обавезу подношења номинација;
- 2) корисници система подносе операторима транспортних система номинације за гасни дан Д најкасније до 12:00 UTC код зимског рачунања времена, односно најкасније до 11:00 UTC код летњег рачунања времена на гасни дан Д-1;
- 3) оператор транспортног система треба одговарајућим корисницима система да пошаље поруку у вези обрађених количина најкасније до 12:30 UTC код зимског рачунања времена, односно до 11:30 UTC код летњег рачунања времена на гасни дан Д-1.

Оператори транспортног система договарају се о правилу које ће примењивати када корисник система не преда валидну номинацију до истека рока за номинацију.

Оператор транспортног система примењује правило које је договорио са суседним оператором транспортног система. Правило које је на снази на тачки интерконеције треба да буде доступно корисницима транспортних система.

#### **Процедура реноминације на тачкама интерконеције**

#### Члан 15.

Корисник система може да поднесе реноминације током периода за реноминације који почиње одмах након истека рока за потврду из члана 14. став 5. ове уредбе, а завршава се најраније три сата пре краја гасног дана Д.

Оператор транспортног система започиње циклус реноминације на почетку сваког сата током периода за реноминацију.

Оператор транспортног система у циклусу реноминације узима у обзир последњу реноминацију коју је добио од корисника система пре почетка циклуса реноминације.

Оператор транспортног система шаље одговарајућим корисницима система поруку са обавештењем о потврђеним количинама у року од два сата од почетка сваког циклуса реноминације.

Време почетка измењеног протока природног гаса је два сата од почетка циклуса реноминације, осим уколико:

- 1) корисник система затражи касније време или
- 2) оператор транспортног система допусти раније време.

Сматра се да до промене протока природног гаса долази на почетку сваког сата.

### **Посебне одредбе на тачкама интерконеције**

#### **Члан 16.**

Када на тачки интерконеције истовремено постоје дневне номинације и реноминације и часовне номинације и реноминације, оператор транспортног система може у сарадњи са суседним оператором транспортног система да спроведе консултације са заинтересованим странама у циљу утврђивања да ли је потребно да се на обе стране одређене тачке интерконеције подносе усклађене номинације и реноминације.

Приликом консултације из става 1. овог члана узима се у обзир најмање следеће:

- 1) финансијски утицај на операторе транспортног система и кориснике система;
- 2) утицај на прекограничну трговину;
- 3) утицај на дневни режим балансирања на тачкама интерконеције.

Након консултација из става 1. овог члана оператор транспортног система усаглашен предлог одговарајуће измене подноси Агенцији на сагласност.

Ако Агенција и суседно регулаторно тело потписнице Уговора о оснивању Енергетске заједнице (у даљем тексту: Потписница), односно Мађарске одобре предложене измене из става 3. овог члана оператор транспортног система објављује измењена правила о раду и спроводи потребна усклађивања споразума о радном режиму, уговора о транспорту и других уговора у складу са усвојеним изменама из става 3. овог члана.

## **Одбијање номинација и реноминација или измене захтеване количине природног гаса на тачкама интерконекије**

### **Члан 17.**

Оператор транспортног система може одбити:

1) номинацију односно реноминацију најкасније два сата након истека рока за слање номинације односно од почетка циклуса реноминације у следећим случајевима:

- (1) ако не садржи све прописане информације;
- (2) ако ју је предао неки други субјект, а не корисник система;
- (3) ако би прихватање дневних номинација односно реноминација резултирало негативним протоком који произилази из номинација;
- (4) ако премашује уговорени (расподељени) капацитет тог корисника система;

2) реноминацију најкасније два сата након почетка циклуса реноминације у следећим додатним случајевима:

- (1) ако премашује уговорени (расподељени) капацитет корисника система за преостале сате, осим ако је та реноминација поднета како би се затражио прекидни капацитет уколико га оператор транспортног система нуди;
- (2) ако би прихватање часовне реноминације резултирало очекиваном променом протока природног гаса пре краја циклуса реноминације.

Оператор транспортног система не може да одбије номинацију и реноминацију корисника система само на основу тога да планиране предаје тог корисника система нису једнаке његовим планираним преузимањима.

У случају одбијања реноминације оператор транспортног система користи последњу потврђену количину корисника система, уколико постоји.

Не доводећи у питање специфичне услове који се примењују на прекидни капацитет и капацитет који подлеже правилима за управљање загушењем, оператор транспортног система у начелу може да измени номинацијом или реноминацијом најављену количину природног гаса само у случају изузетних догађаја и у хитним ситуацијама у којима постоји очигледна опасност за сигурност и стабилност система за природни гас.

Оператор транспортног система обавештава Агенцију о предузимању активности из става 4. овог члана.

## **7. Процедура номинације и реноминације у тачкама које нису тачке интерконекије**



## Члан 18.

Након консултација са оператором транспортног система, Агенција може да захтева да се на тачкама које нису тачке интерконеције, подносе номинације и реноминације.

Када су номинације и реноминације потребне на тачкама које нису тачке интерконеције, примењују се следећа начела:

- 1) корисници система имају право да поднесу реноминације за гасни дан;
- 2) оператор транспортног система потврђује или одбија предате номинације и реноминације узимајући у обзир рокове из члана 17. ове уредбе.

## V. НАКНАДЕ ЗА ДНЕВНИ ДЕБАЛАНС

### Опште одредбе

#### Члан 19.

Корисници система су дужни да плате накнаде за дневни дебаланс односно имају право да их приме, у зависности од количине њиховог дневног дебаланса за сваки гасни дан.

Оператор транспортног система одвојено исказује накнаде за дневни дебаланс на фактурама које издаје корисницима система.

Накнада за дневни дебаланс одражава трошкове и узима у обзир цене повезане са активностима балансирања оператора транспортног система, ако их има, и увећава се за мало прилагођавање из члана 22. став 7. ове уредбе.

### Правила за израчунавање накнаде за дневни дебаланс

#### Члан 20.

Оператор транспортног система, у правилима о раду која доноси уз сагласност Агенције, утврђује правила за обрачун дебаланса која примењује у зони балансирања којој припада.

По прибављању сагласности Агенције, оператор транспортног система објављује на својој интернет страници правила о раду која садрже правила за обрачун дебаланса. Свако ажурирање правила се објављује благовремено.

Правила за израчунавање накнаде за дневни дебаланс уређују:

- 1) начин израчунавања количине дневног дебаланса из члана 21. ове уредбе;
- 2) начин одређивања цене из члана 22. ове уредбе и
- 3) друге потребне параметре.

## Израчунавање количине дневног дебаланса

### Члан 21.

Оператор транспортног система израчунава количину дневног дебаланса за портфолио балансирања сваког корисника система за сваки гасни дан према следећој формули:

Количина дневног дебаланса = предаје – преузимања,

где су:

1) предаје – сума количина природног гаса које је корисник предао на транспорт у гасном дану;

2) преузимања – сума количина природног гаса које је корисник преузео на транспорт у гасном дану.

Израчунавање количине дневног дебаланса усклађује се у случају:

1) када се нуди услуга флексибилности лајнпака и/или

2) када је дозвољено да корисници система обезбеђују природни гас оператору транспортног система, укључујући и количине, за покривање:

(1) природног гаса који није обрачунат као преузет из система, као што су губици, грешке приликом мерења; и/или

(2) природног гаса који оператор транспортног система користи за рад система, као што је природни гас за сопствену потрошњу.

Када је збир предаја корисника система за гасни дан једнак збиру преузимања за тај гасни дан, сматра се да је корисник система у балансу за тај гасни дан.

Када збир предаја корисника система за гасни дан није једнак збиру његових преузимања за тај гасни дан, сматра се да корисник система није у балансу за тај гасни дан и примењују се накнаде за дневни дебаланс из члана 23. ове уредбе.

Оператор транспортног система пружа кориснику система податке о његовим почетним и коначним количинама дневног дебаланса из члана 36. ове уредбе.

Накнада за дневни дебаланс се одређује према коначној количини дневног дебаланса.

## Примењива цена

### Члан 22.

За потребе израчунавања накнаде за дневни дебаланс из члана 23. ове уредбе, примењива цена је:

1) једнака маргиналној продајној цени када је количина дневног дебаланса позитивна (предаје корисника система за тај гасни дан премашују његова преузимања за тај гасни дан); или

2) једнака маргиналној куповној цени када је количина дневног дебаланса негативна (преузимања корисника система за тај гасни дан премашују његове предаје за тај гасни дан).

Маргинална продајна цена и маргинална куповна цена израчунавају се за сваки гасни дан у складу са следећим одредбама:

1) маргиналном продајном ценом се сматра она која је нижа између:

(1) најниже продајне цене производа природног гаса којим се тргује у виртуелној тачки у којој оператор транспортног система учествује тог гасног дана; и

(2) пондерисане просечне цене природног гаса за тај гасни дан умањене за мало прилагођавање;

2) маргиналном куповном ценом сматра се она која је виша између:

(1) највише куповине цене производа природног гаса којим се тргује у виртуелној тачки у којој оператор транспортног система учествује тог гасног дана; и

(2) пондерисане просечне цене природног гаса за тај гасни дан увећане за мало прилагођавање.

За потребе утврђивања маргиналне продајне цене, маргиналне куповне цене и пондерисане просечне цене, узимају се у обзир трговине обављене на платформама за трговину које је оператор транспортног система унапред одредио, а које је одобрила Агенција.

Пондерисана просечна цена је просечна цена трговине природним гасом која се обавља на виртуелној тачки тог гасног дана пондерисана количином енергије.

Оператор транспортног система у правилима о раду утврђује правило које ће се примењивати у случају да се применом става 2. тач. 1) и 2) овог члана не може извести маргинална продајна цена односно маргинална куповна цена.

У случају када Агенција одобри, цена локацијских производа може се узети у обзир за одређивање маргиналне продајне цене, маргиналне куповне цене и пондерисане просечне цене на предлог оператора транспортног система, узимајући притом у обзир одговарајући опсег у којем оператор транспортног система користи локацијске производе.

Мало прилагођавање цене:

1) подстиче корисника система да уравни своје предаје и преузимања;

2) се утврђује и примењује на недискриминаторан начин како:

(1) не би спречило улазак на тржиште;

(2) не би спречавало развој конкурентних тржишта;

3) нема негативан утицај на прекограничну трговину;

4) не доводи до претеране финансијске изложености корисника система накнадама за дневни дебаланс.

Вредност малог прилагођавања цене при одређивању маргиналне куповне цене и маргиналне продајне цене се може разликовати.

Вредност малог прилагођавања цене не може да пређе десет посто пондерисане просечне цене, осим уколико оператор транспортног система може да оправда такво повећање и ако Агенција одобри такво повећање у складу са чланом 20. ове уредбе.

### **Накнада за дневни дебаланс**

#### **Члан 23.**

При израчунавању накнаде за дневни дебаланс за сваког корисника система, оператор транспортног система множи количину дневног дебаланса корисника система са примењивом ценом утврђеном у складу са чланом 22. ове уредбе.

Накнада за дневни дебаланс се примењује на следећи начин:

- 1) ако је количина дневног дебаланса корисника система за гасни дан позитивна, сматра се да је корисник система продао природни гас оператору транспортног система у количини једнакој количини дневног дебаланса и у том случају има право да од оператора транспортног система прими накнаду за дневни дебаланс; и
- 2) ако је количина дневног дебаланса корисника система за гасни дан негативна, сматра се да је корисник система купио природни гас од оператора транспортног система у количини једнакој количини дневног дебаланса и у том случају је дужан да оператору транспортног система плати накнаду за дневни дебаланс.

## **VI. УНУТАРДНЕВНЕ ОБАВЕЗЕ**

### **Опште одредбе**

#### **Члан 24.**

Оператор транспортног система може да наметне унутардневне обавезе у циљу подстицаја корисника система да управљају својом позицијом током дана како би осигурао сигурност транспортног система и свео на најмању могућу меру потребу за предузимањем активности балансирања.

Оператор транспортног система је дужан да корисницима система редовно пружа информације које им омогућавају управљање њиховом изложеношћу у вези са позицијама током дана.

Оператор транспортног система сваком кориснику система пружа информације из става 2. овог члана на његов захтев.

## Врсте унутардневних обавеза

### Члан 25.

Оператор транспортног система може утврдити следеће унутардневне обавезе у циљу подстицања корисника система на остваривање циљева из овог члана:

- 1) Унутардневна обавеза која се односи на читав систем;
- 2) Унутардневна обавеза за портфолио балансирања;
- 3) Унутардневна обавеза за улазно-излазну тачку.

Унутардневна обавеза која се односи на читав систем утврђује се у циљу подстицања корисника система да транспортни систем одржавају унутар његових оперативних граница и уређује следеће:

- 1) оперативне границе транспортног система унутар којих мора остати;
- 2) активности које корисници система предузимају како би транспортни систем остао унутар оперативних граница;
- 3) последичне активности балансирања које оператор транспортног система предузима када се транспортни систем приближи оперативним границама или их достигне;
- 4) приписивање трошкова односно прихода корисницима система као и последице на позиције корисника система током дана које проистичу услед предузимања активности балансирања из тачке 3) овог става;
- 5) накнада у вези са овом обавезом која се заснива на појединачној позицији током дана корисника система.

Унутардневна обавеза за портфолио балансирања утврђује се у циљу подстицања корисника система да одржавају своје појединачне позиције унутар унапред дефинисаног опсега и уређује следеће:

- 1) за сваки портфолио балансирања, опсег унутар којег тај портфолио балансирања треба да остане;
- 2) како се одређује опсег из тачке 1) овог става;
- 3) последице за кориснике система који не остану унутар дефинисаног опсега и параметре за обрачун примењиве накнаде;
- 4) накнада у вези са овом обавезом која се заснива на појединачној позицији корисника система.

Унутардневна обавеза за улазно-излазну тачку утврђује се у циљу подстицања корисника система да ограниче проток природног гаса односно измене протока природног гаса под условима посебно одређеним за сваку улазно-излазну тачку и уређује следеће:

1) ограничења у погледу протока природног гаса односно варијације протока природног гаса;

2) улазна односно излазна тачка или група улазних односно излазних тачака на којима се примењују таква ограничења;

3) услови под којима се примењују таква ограничења;

4) последице непоштовања таквих ограничења.

Обавеза из става 4. овог члана представља додатну обавезу у односу на друге уговорне обавезе крајњих купаца којима су прописана, између осталог, специфична локална ограничења и обавезе у вези са физичким протоком природног гаса.

### **Услови за утврђивање унутардневних обавеза**

#### **Члан 26.**

Оператор транспортног система подноси Агенцији захтев за давање сагласности на правила о раду која садрже предлог унутардневних обавеза односно предлог измене утврђених обавеза.

Оператор транспортног система може да комбинује карактеристике различитих врста унутардневних обавеза из члана 25. ове уредбе под условом да његов предлог испуњава критеријуме из става 4. овог члана.

Агенција може да захтева од оператора система утврђивање унутардневних обавеза и по службеној дужности.

Унутардневна обавеза треба да испуни следеће критеријуме:

1) унутардневна обавеза и са њом повезаном накнадом, ако се утврди, не намећу се непотребне препреке прекограничној трговини и уласку нових корисника система на тржиште;

2) да се примењује само ако је корисницима система пружена адекватна информација пре него што се примени потенцијална накнада за унутардневну обавезу у вези с њиховим предајама и преузимањима и ако имају могућност да реагују у циљу управљања својом изложеношћу;

3) основни трошкови које сnose корисници система у вези са њиховим обавезама балансирања односе се на њихову позицију на крају гасног дана;

4) у мери у којој је то могуће, унутардневне накнаде одражавају трошкове оператора транспортног система које проистичу из активности балансирања;

5) не доводи до тога да корисници система финансијски доспеју на нулту позицију током гасног дана;

6) користи од увођења унутардневних обавеза у погледу економичног и ефикасног управљања транспортним системом треба да превагну над било којим

негативним ефектом њеног увођења, укључујући ефекте на ликвидност трговања на виртуелној тачки трговања.

Оператор транспортног система може да предложи различите унутардневне обавезе за различите категорије улазних односно излазних тачака са циљем да омогући боље подстицаје за различите категорије корисника система како би избегао унакрсно субвенционисање.

Оператор транспортног система пре подношења предлога из става 1. овог члана обавља консултације са заинтересованим лицима, укључујући Агенцију, оперatore дистрибутивних система на које се односи и операторима транспортних система у суседним зонама балансирања, при чему се консултације обављају и у погледу правила и претпоставки које оператор транспортног система користи у извођењу закључака да предлог испуњава критеријуме из става 4. овог члана.

Предлог из става 1. овог члана који оператор транспортног система припрема по завршетку консултација, садржи анализу:

1) неопходности за унутар дневном обавезом, узимајући у обзир карактеристике транспортног система и флексибилност која стоји на располагању оператору транспортног система путем куповине и продаје краткорочних стандардних производа односно коришћења балансне услуге у складу са чл. 4. и 5. ове уредбе;

2) информација које су доступне корисницима система како би они благовремено управљали својим позицијама током дана;

3) очекиваног финансијског утицаја на кориснике система;

4) утицаја на нове кориснике система који улазе на тржиште, укључујући било који непотребан негативни ефекат на њих;

5) утицаја на прекограничну трговину, укључујући потенцијални утицај на балансирање у суседним зонама балансирања;

6) утицаја на краткорочно veleпродајно тржиште природног гаса, укључујући и његову ликвидност;

7) недискриминаторне природе унутардневних обавеза.

Агенција даје сагласност поступајући по захтеву из става 1. овог члана у поступку из члана 27. ове уредбе.

Истовремено са подношењем захтева из става 1. овог члана оператор транспортног система објављује предлог унутардневних обавеза штитећи притом поверљивост комерцијално осетљивих података.

## **Одлучивање Агенције**

### **Члан 27.**

Агенција даје сагласност и објављује образложење сагласности на својој интернет страници у року од шест месеци од дана пријема захтева из члана 26. став 1. ове уредбе.

Приликом давања сагласности на предлог унутардневних обавеза, Агенција нарочито испитује да ли предложена унутардневна обавеза испуњава критеријуме из члана 26. став 4. ове уредбе.

Пре доношења акта из става 1. овог члана Агенција размењује мишљења са суседним регулаторним телом Потписнице, односно Мађарске и узима у обзир мишљења добијена до истека рока за давање сагласности.

Пре доношења акта из става 1. овог члана Агенција може да, у сарадњи са суседним регулаторним телом Потписнице, односно Мађарске, у складу са чланом 76. став 2. Уговора о оснивању Енергетске заједнице између Европске заједнице и Републике Албаније, Републике Бугарске, Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, Бивше Југословенске Републике Македоније, Републике Црне Горе, Румуније, Републике Србије и Привремене мисије Уједињених нација на Косову у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација („Службени гласник РС”, број 62/06 – у даљем тексту: Уговор о оснивању Енергетске заједнице) консултује надлежно тело у складу са чланом 2. тачка 42) Закона о енергетици (у даљем тексту: Надлежно тело)

## **VII. АРАНЖМАНИ У ВЕЗИ СА НЕУТРАЛНОШЋУ**

### **Начела неутралности**

#### **Члан 28.**

Оператор транспортног система не сме бити ни на добитку ни на губитку због плаћања односно примања накнада за дневни дебаланс, накнада за унутардневне обавезе, накнада за активности балансирања и других накнада у вези са његовим активностима балансирања, које се сматрају активностима које оператор транспортног система предузима у циљу испуњења обавеза прописаних овом уредбом.

Оператор транспортног система преноси на кориснике система:

1) све трошкове и приходе који настану по основу накнада за дневни дебаланс и накнада за унутардневне обавезе;

2) све трошкове и приходе који настану по основу активности балансирања које су предузете у складу са чланом 9. ове уредбе, осим уколико Агенција утврди да су ови трошкови и приходи неоправдано настали, у складу са важећим прописима. Утврђивање оправданости заснива се на оцени која:

(1) показује у којој би мери оператор транспортног система могао да умањи трошкове настале при предузимању активности балансирања; и



(2) узима у обзир информације, време и средства која су на располагању оператору транспортног система у тренутку када је одлучивао о предузимању активности балансирања;

3) све друге трошкове и приходе у вези са активностима балансирања које је предузео оператор транспортног система, осим ако Агенција оцени да су ти трошкови и приходи настали неоправдано у складу са прописима.

Начела из ст. 1. и 2. овог члана се не примењују на механизам подстицаја из члана 11. ове уредбе.

Када је примењен подстицај за унапређење ефикасног предузимања активности балансирања, укупни финансијски губитак је ограничен на трошкове и приходе које је неоправдано имао оператор транспортног система.

Оператор транспортног система, у складу са правилима о раду, објављује релевантне податке у вези са укупним накнадама из става 1. овог члана и укупним накнадама за неутралност балансирања, истом динамиком којом се одговарајуће накнаде фактуришу корисницима система, а најмање једанпут месечно.

## **Обрачун и плаћања накнаде за неутралност балансирања**

### **Члан 29.**

Накнаду за неутралност балансирања плаћа корисник система оператору транспортног система, односно оператор транспортног система кориснику система, у складу са правилима из става 2. овог члана.

Агенција даје сагласност на правила о раду која објављује на својој интернет страници а која садрже правила за обрачун накнада за неутралност балансирања и њихову расподелу између корисника система, као и правила за управљање кредитним ризицима.

Накнада за неутралност балансирања је пропорционална учешћу корисника система у коришћењу релевантних улазних односно излазних тачака или транспортног система.

Оператор транспортног система одвојено исказује накнаде за неутралност балансирања приликом фактурисања корисницима система, а уз рачун се прилаже довољно информација које оправдавају износ накнаде у складу са правилима из става 2. овог члана.

Када се примењује варијанта 2 модела пружања информација, накнада за неутралност балансирања може бити заснована на планираним трошковима и приходима, у ком случају правила из става 2. овог члана прописују правила за обрачун посебне накнаде за неутралност балансирања која се примењује на преузимања на местима без дневних мерења.

Правила из става 2. овог члана могу да садрже правила за расподелу накнаде за неутралност балансирања на компоненте и за накнадну расподелу одговарајућих износа између корисника система у циљу умањења унакрсног субвенционисања.

### **Инструменти обезбеђења**

#### **Члан 30.**

Оператор транспортног система може да у правилима о раду утврди обавезу достављања инструмената обезбеђења у циљу умањења ризика кашњења у вези са плаћањем за плаћање накнада из чл. 28. и 29. ове уредбе.

Обавеза из става 1. овог члана мора бити утврђена на транспарентан начин, заснована на једнаком третману корисника система, пропорционална сврси и прописана у оквиру правила из члана 29. став 2. ове уредбе.

У случају неизвршавања обавезе од стране корисника система, оператор транспортног система неће сносити настале губитке, под условом да је наплата благовремено покренута и да правила из члана 29. став 2. ове уредбе прописују да се ти трошкови надокнађују.

## **VIII. ПРУЖАЊЕ ИНФОРМАЦИЈА**

### **Обавезе оператора транспортног система у вези информисања корисника система**

#### **Члан 31.**

Информације које оператор транспортног система пружа корисницима система односе се на следеће:

1) укупно стање транспортног система у складу са одредбама прописа којим се уређују мрежна правила која се односе на прорачун и расподелу капацитета за транспорт природног гаса и прописа којим се уређују мрежна правила о поступцима за управљање загушењима и објављивању техничких података и других информација за приступ систему за транспорт природног гаса која уређују објављивање количина природног гаса у транспортном систему;

2) активности балансирања оператора транспортног система из чл. 4. и 5. ове уредбе;

3) предаје и преузимања корисника система за гасни дан из чл. 32. до 41. ове уредбе.

### **Опште одредбе**

#### **Члан 32.**

Уколико оператор транспортног система у складу са одредбама прописа којим се уређују мрежна правила о поступцима за управљање загушењима и објављивању

техничких података и других информација за приступ систему за транспорт природног гаса која се односе на садржину објаве, није већ објавио те информације, пружа информације из члана 31. ове уредбе на следећи начин:

- 1) на интернет страници оператора транспортног система или на неком другом систему који пружа информације у електронском облику;
- 2) да буду доступне корисницима система без наплате;
- 3) на начин који је једноставан за коришћење;
- 4) да буду јасне, мерљиве и лако доступне;
- 5) на недискриминаторној основи;
- 6) у доследно примењеним јединицама, било у kWh или у kWh/дан и kWh/h;
- 7) на српском и енглеском језику.

Када се количина природног гаса која се мери не може добити преко мерних уређаја, може се користити заменска вредност. Заменска вредност користи се као алтернативна референца без даљих гаранција оператора транспортног система.

Омогућавање приступа информацијама не сматра се давањем било какве конкретне гаранције, већ само као давање информације у утврђеном формату и путем утврђеног средства као што је интернет страница или интернет адреса и давање могућности кориснику система да приступи тој информацији под уобичајеним условима коришћења. Оператор транспортног система није одговоран за давање било каквих даљих гаранција а нарочито не оних које се односе на информациони систем корисника система.

Агенција даје сагласност на правила која садрже један модел пружања информација за зону балансирања. Иста правила примењују се на све моделе пружања информације у односу на предаје и преузимања мерене током дана.

Пре доношења одлуке из става 4. овог члана којом се уводи модел пружања информација у варијанти 2, оператор транспортног система спроводи консултације са учесницима у трговини.

### **Предаје и преузимања мерени у току дана**

#### **Члан 33.**

За предаје у и преузимања из зоне балансирања мерене у току дана, када је расподељена количина природног гаса корисницима система једнака потврђеној количини, оператор транспортног система нема обавезу пружања других информација осим потврђених количина.

За предаје у и преузимања из зоне балансирања мерене у току дана, када је расподељена количина природног гаса корисницима система није једнака потврђеној

количини, оператор транспортног система на гасни дан Д пружа корисницима система најмање два пута дневно ажуриране информације о њиховим измереним протоцима, најмање о укупној предаји и преузимању. Оператор транспортног система доноси одлуку о начину ажурирања информација тако да:

1) свако ажурирање обухвата проток природног гаса од почетка тог гасног дана Д; или

2) свако ажурирање обухвата додатни проток природног гаса након протока о којем је обавештен у претходном ажурирању.

Прво ажурирање обухвата најмање четири сата протока природног гаса у току гасног дана Д и доставља се корисницима система у року од четири сата након протока природног гаса а не касније од 17:00 UTC код зимског рачунања времена, односно 16:00 UTC код летњег рачунања времена.

Оператор транспортног система одређује време достављања другог ажурирања, по прибављању сагласности Агенције, након чега га објављује у складу са правилима о раду.

Оператор транспортног система може од корисника система да затражи да наведе којим подацима из става 2. овог члана имају приступ. На основу примљеног одговора, оператор транспортног система пружа кориснику система онај део информација којима нема приступ у складу са ст. 2. до 4. овог члана.

Изузетно од става 2. овог члана, када оператор транспортног система није одговоран за расподелу количина природног гаса корисницима система у склопу поступка расподеле, он је дужан да пружи најмање информације о укупним предајама и преузимањима најмање два пута у току гасног дана Д за гасни дан Д.

## **Дневно мерена преузимања**

### **Члан 34.**

Када се примењује варијанта 1 модела пружања информација, оператор транспортног система на гасни дан Д корисницима система пружа, најмање два пута дневно, ажуриране информације у вези њиховог дела измерених протока за најмање укупна дневно мерена преузимања. Оператор транспортног система доноси одлуку о начину ажурирања информација тако да:

1) свако ажурирање обухвата проток природног гаса од почетка тог гасног дана Д; или

2) свако ажурирање обухвата додатни проток природног гаса након протока о којем је обавештен у претходном ажурирању.

Свако ажурирање врши се у року од два сата по истеку последњег сата протока природног гаса.

## **Преузимања без дневних мерења**

### **Члан 35.**

Када се примењује основни случај модела пружања информација:

1) на гасни дан Д-1, оператор транспортног система пружа корисницима система процену њихових преузимања без дневног мерења за гасни дан Д, најкасније до 12:00 UTC код зимског рачунања времена, односно до 11:00 UTC код летњег рачунања времена;

2) на гасни дан Д, оператор транспортног система пружа корисницима система најмање два пута дневно ажурирања процене њихових преузимања без дневног мерења.

Прво ажурирање се пружа најкасније до 13:00 UTC код зимског рачунања времена, односно до 12:00 UTC код летњег рачунања времена.

Оператор транспортног система одређује време достављања другог ажурирања, по прибављању сагласности Агенције, након чега га објављује у складу са правилима о раду.

Приликом одређивања времена из става 3. овог члана, узима се у обзир следеће:

- 1) приступ краткорочним стандардним производима на платформи за трговину;
- 2) тачност процене за преузимања количина за потребе корисника система без дневног мерења у поређењу са временом када је план достављен;
- 3) време када се завршава период за реноминације из члана 15. став 1. ове уредбе;
- 4) време првог ажурирања предвиђено за преузимања количина за потребе корисника система без дневног мерења.

Када се примењује варијанта 1 модела пружања информација, оператор транспортног система на гасни дан Д корисницима система доставља најмање два пута дневно, ажуриране информације њиховог дела измерених протока за најмање укупно преузимање без дневног мерења из члана 34. ове уредбе.

Када се примењује варијанта 2 модела пружања информација, оператор транспортног система на гасни дан Д-1 корисницима система доставља процену њихових преузимања без дневног мерења за гасни дан Д из става 1. тачка 1) овог члана.

## **Предаје и преузимања након гасног дана**

### **Члан 36.**

Оператор транспортног система најкасније на крају гасног дана Д+1 сваком кориснику система доставља почетну расподељену количину за његове предаје и преузимања на дан Д и почетну количину дневног дебаланса.

У случају примене основног модела пружања информација и варијанте 1, расподељује се целокупна количина природног гаса испорученог у дистрибутивни систем.

У случају примене варијанте 2 модела пружања информација, преузимања без дневног мерења су једнака планирању преузимања корисника система без дневног мерења достављеним дан унапред.

У случају примене варијанте 1 модела пружања информација, почетна расподељена количина и почетна количина дневног дебаланса сматрају се коначном расподељеном количином и коначном количином дневног дебаланса.

У случају примене привремених мера из чл. 46. до 49. ове уредбе, почетна расподељена количина и почетна количина дневног дебаланса могу бити достављени у року од три гасна дана након гасног дана Д у случају да технички или оперативно није изводљиво поступање у складу са ставом 1. овог члана.

Оператор транспортног система доставља сваком кориснику система расподељену количину за његове предаје и преузимања и коначну количину дневног дебаланса у роковима одређеним важећим прописима.

### **Анализа трошкова и користи**

#### **Члан 37.**

У року од две године од дана ступања на снагу ове уредбе, оператори транспортног система врше процену трошкова и користи:

- 1) повећања учесталости пружања информација корисницима система;
- 2) смањења рокова за пружање информација;
- 3) побољшања тачности пружених информација.

Анализа трошкова и користи из става 1. овог члана обухвата спецификацију трошкова и користи по категоријама за све стране на које се односи.

Оператор транспортног система, у сарадњи са операторима дистрибутивног система на које процена из става 1. овог члана утиче, обавља консултације са заинтересованим странама о процени из става 1. овог члана.

У зависности од резултата спроведених консултација Агенција даје сагласност на измену правила која садрже модел пружања информација у складу са овим чланом.

### **Обавезе оператора дистрибутивног система и стране која врши процене у вези информисања оператора транспортног система**

#### **Члан 38.**

Сваки оператор дистрибутивног система који припада зони балансирања и свака страна која врши процену су дужни да оператору транспортног система у одговарајућој зони балансирања пруже потребне информације како би оператор транспортног система те информације ставио на располагање корисницима система у складу са овом уредбом.

Информације из става 1. овог члана укључују предаје и преузимања у дистрибутивном систему без обзира да ли је тај систем део зоне балансирања.

Врсте информација, форма и поступак пружања заједно утврђују оператор транспортног система, оператор дистрибутивног система и страна која врши процену, како би се осигурало да оператор транспортног система може корисницима система да пружа информације у складу са чл. 31. до 41. ове уредбе, а посебно критеријумима из члана 32. став 1. ове уредбе.

Оператор транспортног система добија информације из става 1. овог члана у форми која је утврђена у складу са важећим прописима и која је усклађена са формом који оператор транспортног система користи за пружање информација корисницима система.

Агенција може да затражи од оператора транспортног система, оператора дистрибутивног система и стране која врши процену да предложи механизам подстицаја у вези са давањем тачних процена за преузимање корисника система без дневног мерења, који испуњава критеријуме прописане за оперatore транспортног система из члана 11. став 5. ове уредбе.

Агенција одређује страну која врши процену у зони балансирања након претходних консултација са операторима транспортног система и операторима дистрибутивног система.

Страна која врши процену је одговорна за процену преузимања корисника система без дневног мерења и, уколико је примењиво, њихову накнадну расподелу.

Страна која врши процену може да буде оператор транспортног система, оператор дистрибутивног система или треће лице.

### **Обавезе оператора дистрибутивног система у вези информисања оператора транспортног система**

#### **Члан 39.**

Оператор дистрибутивног система пружа оператору транспортног система информације о предајама и преузимањима мереним више пута у току дана односно дневно мереним предајама и преузимањима у дистрибутивном систему у складу са захтевима у погледу пружања информација из члана 33. ст. 2. до 6. и чл. 34. и 36. ове уредбе.

Информације из става 1. овог члана се достављају оператору транспортног система благовремено да би могао да пружи информације корисницима система.

## **Обавезе оператора дистрибутивног система у вези информисања стране која врши процену**

### **Члан 40.**

Оператори дистрибутивног система дужни су да пружају страни која врши процену довољне и ажуриране информације за потребе примене правила за процену преузимања корисника система без дневног мерења, у складу са чланом 41. став 3. ове уредбе.

Информације из става 1. овог члана се достављају благовремено у складу са роковима које одреди страна која врши планирање у складу са њеним потребама.

Став 1. овог члана сходно се примењује на варијанту 1 модела пружања информација.

## **Обавезе стране која врши процену у вези информисања оператора транспортног система**

### **Члан 41.**

Страна која врши процену пружа оператору транспортног система процену преузимања корисника система без дневног мерења и накнадну расподелу у складу са захтевима у вези пружања информација из чл. 35. и 36. ове уредбе.

Информације из става 1. овог члана се достављају оператору транспортног система благовремено да би могао да пружи информације корисницима система, при чему, за процену преузимања корисника система без дневног мерења за дан унапред односно у току дана, најкасније један сат пре истека рокова из члана 35. став 1. тач. 1) и 2) ове уредбе, осим ако су оператор транспортног система и страна која врши процену договорили касније време које је довољно да оператор транспортног система може корисницима система пружити информације.

Правила за процену преузимања корисника система без дневног мерења се заснивају на статистичком моделу потражње у којем се сваком месту преузимања без дневних мерења додељује профил потрошње који се састоји од формуле за варијације у потрошњи природног гаса у односу на променљиве као што су температура, дан у недељи, врста потрошача и нерадни периоди.

Страна која врши процену, пре утврђивања правила из става 3. овог члана обавља консултације са заинтересованим странама.

Страна која врши процену најмање сваке две године објављује извештај о тачности процене преузимања корисника система за места без дневног мерења.

Оператори транспортног система пружају податке у вези са протоцима природног гаса благовремено да би страна која врши процену могла да испуни своје обавезе у складу са овим чланом.



Ст. 3. до 6. овог члана се сходно примењују на варијанту 1 модела пружања информација.

## IX. УСЛУГА ФЛЕКСИБИЛНОСТИ ЛАЈНПАКА

### Опште одредбе

#### Члан 42.

Оператор транспортног система може да понуди корисницима система пружање услуге флексибилности лајнпака уз сагласност Агенције на услове под којима се та услуга пружа.

Услови који се примењују на услугу флексибилности лајнпака морају да буду у складу са обавезом корисника система да балансира своје предаје и преузимања током гасног дана.

Услуга флексибилности лајнпака је ограничена на ниво флексибилности лајнпака који је доступан у транспортном систему и за који се сматра да није потребан за обављање транспорта у складу с проценом оператора транспортног система.

Природни гас који је корисник система предао односно преузео из транспортног система у оквиру услуге из става 1. овог члана узима се у обзир приликом обрачуна количине његовог дневног дебаланса.

Механизам неутралности из чл. 28. до 30. ове уредбе се не примењује на услугу флексибилности лајнпака осим уколико другачије не захтева Агенција у складу са ставом 1. овог члана.

Корисник система обавештава оператора транспортног система о коришћењу услуге флексибилности лајнпака подношењем номинације и реноминације.

Оператор транспортног система може да одустане од захтева да корисници система поднесу номинације односно реноминације из става 6. овог члана ако изостанак таквог обавештења нема негативног утицаја на развој краткорочног veleпродајног тржишта природног гаса и ако оператор транспортног система има довољно информација да изврши тачну расподелу коришћења услуге флексибилности лајнпака за следећи гасни дан.

### Услови за пружање услуге флексибилности лајнпака

#### Члан 43.

Услуга флексибилности лајнпака може се пружити када су испуњени следећи услови:

1) оператор транспортног система, у циљу пружања услуге флексибилности лајнпака, не мора да закључи уговор са другим операторима, као што су оператор складишта природног гаса или оператор система за утечњени природни гас, у сврху обезбеђења услуге флексибилности лајнпака;

2) приходи које оператор транспортног система оствари од пружања услуге флексибилности лајнпака морају да буду најмање једнаки трошковима које је сносио или ће сносити у циљу пружања те услуге;

3) услуга флексибилности лајнпака се нуди на транспарентној и недискриминаторној основи и може да се понуди коришћењем тржишних механизма;

4) оператор транспортног система неће од корисника система наплаћивати, непосредно или посредно, било какав трошак који је имао у вези са пружањем услуге флексибилности лајнпака осим уколико корисник система није уговорио ову услугу; и

5) пружање услуге флексибилности лајнпака неће имати негативан утицај на прекограничну трговину.

Оператор транспортног система је дужан да предност да смањењу унутардневних обавеза у односу на пружање услуге флексибилности лајнпака.

## Х. ПРИВРЕМЕНЕ МЕРЕ

### Привремене мере: опште одредбе

#### Члан 44.

Ако краткорочно veleпродајно тржиште природног гаса није довољно ликвидно, оператор транспортног система примењује одговарајуће привремене мере из чл. 46. до 49. ове уредбе.

Активности балансирања које оператор транспортног система предузима у случају из става 1. овог члана усмерене су у највећој могућој мери на подстицање ликвидности краткорочног veleпродајног тржишта природног гаса.

Примена једне привремене мере не спречава примену било које друге привремене мере као алтернативе или као додатне мере, ако је циљ таквих мера унапређење конкурентности и ликвидности на краткорочном veleпродајном тржишту природног гаса и ако су оне у складу с општим начелима из ове уредбе.

Сваки оператор транспортног система утврђује и примењује привремене мере из ст. 1. и 3. овог члана у складу са извештајем из члана 45. став 1. ове уредбе који одобри Агенција у поступку из члана 45. ове уредбе.

Привремене мере се могу примењивати најдуже пет година од дана ступања на снагу ове уредбе.

## 2. Привремене мере: годишњи извештај

### Члан 45.

Оператор транспортног система који намерава да примени привремене мере односно да настави примену привремених мера припрема извештај у којем наводи:

1) опис развоја и ликвидности краткорочног veleпродајног тржишта природног гаса у тренутку израде извештаја укључујући, уколико је доступно оператору, нарочито и:

(1) број трансакција закључених на виртуелној тачки трговине и укупан број трансакција;

(2) ценовни распон између понуде и тражње и количине из понуда за куповину и понуда за продају;

(3) број учесника који имају приступ краткорочном veleпродајном тржишту природног гаса;

(4) број учесника који су били активни на краткорочном veleпродајном тржишту природног гаса током одређеног временског раздобља;

2) привремене мере које ће се примењивати;

3) разлоге за примену привремених мера и то:

(1) образложење разлога зашто су оне потребне због стања развијености краткорочног veleпродајног тржишта природног гаса које се наводи у тачки 2) овог става;

(2) процену њиховог утицаја на повећање ликвидности краткорочног veleпродајног тржишта природног гаса;

4) утврђивање корака који ће бити предузети у циљу престанка примене привремених мера и критеријуме за предузимање ових корака, као и процену времена потребног за престанак примене привремених мера.

Оператор транспортног система, пре подношења извештаја из става 1. овог члана Агенцији на сагласност, обавља консултације са заинтересованим странама о предлогу извештаја.

Извештаји се подnose једном годишње, најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину.

Агенција доноси и објављује образложену одлуку на својој интернет страници у року од шест месеци од пријема извештаја из става 1. овог члана и без одлагања је доставља Надлежном телу у складу са чланом 76. став 2. Уговора о оснивању Енергетске заједнице.

Приликом одлучивања о давању сагласности на извештај, Агенција процењује ефекте хармонизације режима балансирања, олакшавања тржишне интеграције,

обезбеђивања недискриминаторности, ефикасне конкуренције и ефикасног функционисања тржишта природног гаса.

Пре доношења образложене одлуке из става 4. овог члана Агенција поступа у складу са чланом 27. ст. 3. и 4. ове уредбе.

### **Платформа за балансирање**

#### **Члан 46.**

Када краткорочно велепродајно тржиште природног гаса нема довољну ликвидност или се очекује да неће имати довољну ликвидност односно када се временски и локацијски производи који су потребни оператору транспортног система не могу обезбедити на том тржишту под разумним условима, успоставља се платформа за балансирање за потребе балансирања оператора транспортног система.

Оператори транспортног система могу да успоставе заједничку платформу за балансирање која ће се користити у суседним зонама балансирања ако оцене да постоји довољан капацитет интерконеције и уколико сматрају да би било ефикасно да успоставе такву заједничку платформу за балансирање.

Платформом за балансирање из става 2. овог члана заједнички управљају оператори транспортног система.

Уколико се ситуација из става 1. овог члана није значајно изменила након пет година од ступања на снагу ове уредбе, Агенција може, након подношења одговарајуће измене извештаја из члана 45. став 1. ове уредбе, да захтева да се настави са коришћењем платформе за балансирање у периоду не дужем од пет година.

### **Алтернатива платформи за балансирање**

#### **Члан 47.**

Када оператор транспортног система може да докаже да, као резултат недовољног капацитета интерконеције између зона балансирања, платформа за балансирања не може да повећа ликвидност краткорочног велепродајног тржишта природног гаса и не може да омогући оператору транспортног система да предузме ефикасне активности балансирања, он може, уз сагласност Агенције, да примени алтернативу као што су балансне услуге.

У случају из става 1. овог члана, правилима о раду одређују се услови коришћења балансне услуге, применљиве цене и њено трајање.

### **Привремена накнада за дебаланс**

#### **Члан 48.**

Када је потребно применити привремене мере из члана 44. ове уредбе, цена за обрачун накнаде за дневни дебаланс одређује се уз уважавање извештаја из члана 45. ове уредбе, који замењује правило за одређивање накнаде за дневни дебаланс.

У случају из става 1. овог члана, одређивање цене за обрачун накнаде за дневни дебаланс може се заснивати на примењеној цени, замени за тржишну цену или цени изведеној на основу трговина реализованих преко платформе за балансирање.

Замена за тржишну цену из става 2. овог члана мора да испуни услове из члана 22. став 7. ове уредбе. При утврђивању замене за тржишну цену потребно је узети у обзир потенцијални ризик од манипулације тржиштем.

## **Ниво толеранције**

### **Члан 49.**

Ниво толеранције се може примењивати само ако корисници система немају приступ:

- 1) краткорочном veleпродајном тржишту природног гаса које је довољно ликвидно;
- 2) природном гасу који је потребан за задовољавање краткотрајних флукуација у потражњи или понуди природног гаса или
- 3) довољним информацијама у вези с њиховим предајама и преузимањима.

Ниво толеранције се примењују:

- 1) узимајући у обзир количину дневног дебаланса корисника система;
- 2) на транспарентан и недискриминаторан начин;
- 3) само у потребној мери и у минимално потребном трајању.

Применом нивоа толеранције може се смањити финансијска изложеност корисника система маргиналним продајним ценама односно маргиналним куповним ценама у погледу дела или целокупне количине дневног дебаланса корисника система за тај гасни дан.

Ниво толеранције је максимална количина природног гаса коју сваки корисник система купује односно продаје по пондерисаној просечној цени.

Уколико постоји преостала количина природног гаса која чини количину дневног дебаланса сваког корисника система а која премашује ниво толеранције она се тада продаје или купује по маргиналној продајној цени односно маргиналној куповној цени.

Ниво толеранције се одређује тако да:

- 1) одражава флексибилност транспортног система и потреба корисника система;

2) одражава ниво ризика корисника система у управљању балансом који се односи на тог корисника предаја и преузимања;

3) не утиче негативно на развој краткорочног велепродајног тржишта природног гаса;

4) не доводи до неоправданих значајних увећања трошкова оператора транспортног система повезаних са активностима балансирања.

Ниво толеранције се обрачунава на основу предаје и преузимања сваког корисника система за сваки гасни дан, искључујући трговину на виртуалној тачки трговања.

Ниво толеранције који се примењује на преузимање без дневног мерења се заснива на разлици између одговарајуће процене преузимања корисника система без дневног мерења и расподељених количина за преузимања без дневног мерења одређеном кориснику система.

Ниво толеранције може да садржи компоненту која је израчуната узимајући у обзир примену одступања од процене преузимања корисника система без дневног мерења што је износ за који је одговарајућа процена а:

1) већа од расподељених количина за преузимање без дневног мерења у случају да је количина дневног дебаланса позитивна;

2) мања од расподељених количина за преузимање без дневног мерења у случају да је количина дневног дебаланса негативна.

## XI. ЗАВРШНЕ И ПРЕЛАЗНЕ ОДРЕДБЕ

### Члан 50.

Оператори транспортног система су дужни да Агенцији поднесу на сагласност правила о раду, која укључују питања уређена овом уредбом најкасније шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

### Члан 51.

Агенција, може да се сагласи са образложеним захтевом оператора транспортног система, да усклади своје пословање у складу са овом уредбом, најкасније у року од годину дана од дана ступања на снагу ове уредбе, под условом да оператор транспортног система не примењује привремене мере из чл. 44. до 49. ове уредбе. У случају да Агенција да такву сагласност, ова уредба се не примењује на зоне балансирања тог оператора транспортног система у мери и током трајања прелазног периода одређеног одлуком Агенције.

Агенција доноси и објављује образложену одлуку из става 1. овог члана у року од три месеца од дана пријема таквог захтева. О овој одлуци Агенција без одлагања

обавештава Надлежно тело у складу са чланом 76. став 2. Уговора о оснивању Енергетске заједнице.

**Члан 52.**

Први извештај из члана 45. став 1. ове уредбе оператор транспортног система подноси Агенцији на сагласност у року од шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.

**Ступање на снагу**

**Члан 53.**

Ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 број 110-6390/2022-1

У Београду, 6. октобра 2022. године

**Влада**

Председник,  
**Ана Брнабић, с.р.**